

**STRESZCZENIE SPRAWOZDANIA ROCZNEGO
Z REALIZACJI PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW
WIEJSKICH NA LATA 2014-2020
ZA ROK 2016**

*przygotowane na podstawie art. 50 ust. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego
i Rady (UE) nr 1303/2013ⁱ*

WSTĘP

Zawartość przedmiotowa sprawozdania rocznego z realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) została określona w *rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) nr 808/2014 ustanawiającym zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)*.

Szczegółowa struktura sprawozdania, w tym zawartych w nim tabel, wynika z wytycznych Komisji Europejskiej.

W rozdziale I sprawozdania zawarto informacje dotyczące realizacji Programu jako całości, a także w układzie Priorytetów i działań. Ponadto, rozdział ten zawiera również wybrane informacje dotyczące realizacji finansowej Programu oraz realizacji celów w ujęciu tabelarycznym.

W kolejnych rozdziałach zawarto:

- informacje o postępach realizacji planu ewaluacji,
- informacje o kwestiach wpływających na realizację Programu, w tym kroki podjęte w celu zapewnienia jakości i skuteczności wdrażania Programu,
- informacje o wdrożeniu Pomocy Technicznej (w tym działania podjęte w związku z utworzeniem i funkcjonowaniem KSOW oraz reklama Programu),
- informacje o działaniach podjętych w celu spełnienia warunków wstępnych określonych w Programie,
- informacje wynikające z ewaluacji, dotyczące postępów w osiągnięciu celów programu,
- informacje o działaniach podjętych w celu uwzględnienia zasad określonych w art. 5, 7 i 8 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013.

W ostatnim rozdziale sprawozdania zawarto tabele przedstawiające szczegółowe informacje dotyczące realizacji finansowej oraz realizacji celów i wskaźników.

Wszelkie dane dotyczą stanu na 31 grudnia 2016 r., jeśli nie zaznaczono inaczej.

INFORMACJE NA TEMAT REALIZACJI PROGRAMU

PROW 2014-2020 został opracowany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, w szczególności rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr:

- *1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 oraz*
- *1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS, FS, EFRROW oraz EFMiR,*

a także aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej. Program jest wkomponowany w całościowy system polityki rozwoju kraju, w szczególności poprzez mechanizm Umowy Partnerstwa.

Podstawą prawną funkcjonowania PROW 2014-2020 w Polsce są: *ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020* (Dz. U. 2015 poz. 349, z późn. zm.), zwana dalej ustawą o PROW, oraz *ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności* (Dz. U. 2015 poz. 378, z późn. zm).

PROW 2014-2020 został przyjęty decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej z dnia 12 grudnia 2014 r.

PROW 2014-2020 jest finansowany z budżetu UE (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich - EFRROW) i z krajowych środków publicznych. Łączna kwota dofinansowania ze środków publicznych w ramach Programu to ponad 13,6 mld euro. Alokacja środków z budżetu UE wynosi ok. 8,7 mld euro. Udział krajowych środków publicznych wynosi ponad 4,9 mld euro.

Z budżetu PROW 2014-2020 finansowane są również zobowiązania podjęte w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Ogółem w ramach PROW 2014-2020 do dnia 31 grudnia 2016 r. **złożono 1 751 353 wnioski** o przyznanie pomocy finansowej.

Zatwierdzono do realizacji 1 391 330 operacji. Do końca 2016 r. zakontraktowano 21% budżetu Programu¹.

Do końca okresu sprawozdawczego **zrealizowano płatności w kwocie 4 988 427 518 zł** (1 153 176 494 euro), co stanowi ponad 8% budżetu Programu, na rzecz 852 729 beneficjentów.

¹ Wskaźnik uwzględnia zobowiązania z poprzednich okresów programowania.

PRIORYTETY I CELE SZCZEGÓŁOWE REALIZOWANE W RAMACH PROGRAMU

PRIORYTET 1. Ułatwienie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich (P1), w tym cele szczegółowe:

1A) *Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich*

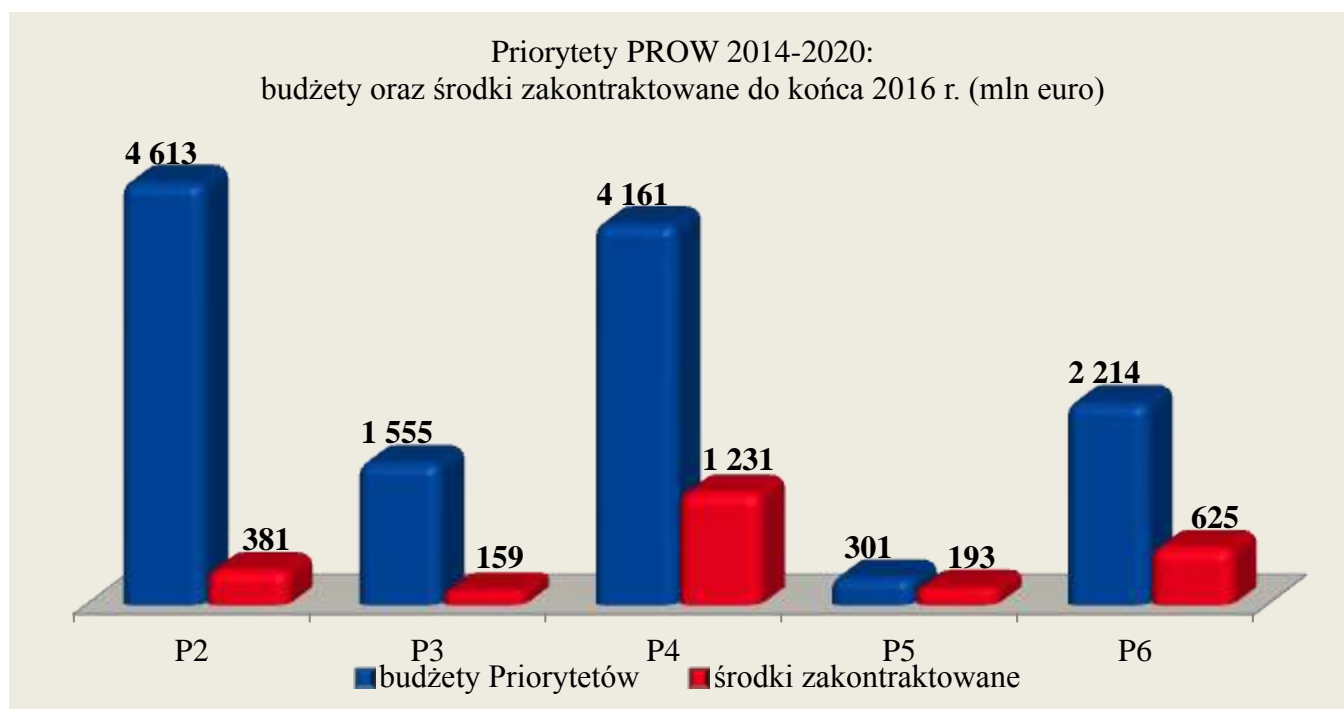
1B) *Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników*

1C) *Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa*

Priorytet 1 jest priorytetem horyzontalnym. Dla tego priorytetu nie został wydzielony odrębny budżet w ramach Programu.

Realizacja celów Priorytetu 1:

Wskaźniki *Procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW 2014-2020; Łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...); Łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013* – zostały zrealizowane na poziomie 0%. W ramach działań stanowiących podstawę do obliczenia wartości ww. wskaźników nie zakończono realizacji żadnej operacji.

PRIORYTET 2. Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami (P2), w tym cele szczegółowe:

2A) *Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwienie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także różnicowania produkcji rolnej*

2B) *Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń*

Limit środków Priorytetu 2: środki EFRROW **2,94 mld** euro, środki ogółem **4,61 mld** euro

Środki zakontraktowane do końca 2016 r.: **8,2%**; środki wypłacone: **0,8%**

Realizacja celów Priorytetu 2:

Wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją* - została zdefiniowana na poziomie 2,97%. Do końca 2016 r. wskaźnik ten został osiągnięty na poziomie 0,001%.

Wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/ inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich* - został zrealizowany na poziomie 0%. W ramach poddziałania *Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników* nie zostały zakończone żadne operacje. Pierwszą ratę premii otrzymało 1 874 młodych rolników.

PRIORYTET 3. Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie (P3), w tym cele szczególowe:

3A) *Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe*

3B) *Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach*

Limit środków Priorytetu 3: środki EFRROW **0,99 mld** euro, środki ogółem **1,55 mld** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r. – łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **10,2%**; środki wypłacone: **2,1%**

Realizacja celów Priorytetu 3:

Wskaźniki *Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów* - została zdefiniowana na poziomie 4,12%. Do końca 2016 roku wskaźnik ten został osiągnięty na poziomie 1,05%. W ramach działań M03 *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych* i M09 *Tworzenie grup producentów i organizacji producentów* stanowiących podstawę do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika do końca 2016 r. wsparcie otrzymało 15 847 podmiotów.

Wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem* zostały osiągnięty na poziomie 0%. W ramach poddziałania typu *Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej* stanowiącego podstawę do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika nie zakończono realizacji żadnej operacji.

PRIORYTET 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem (P4), w tym cele szczególowe:

4A) *Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów*

4B) *Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów*

4C) *Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą*

Limit środków Priorytetu 4: środki EFRROW **2,68 mld** euro, środki ogółem **4,16 mld** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r. - łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **29,6%**; środki wypłacone: **18,2%**

Realizacja celów Priorytetu 4:

Wskaźnik *Grunty rolne w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobraz(ha)*, *Grunty rolne w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (ha)*, *Grunty rolne w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (ha)* do końca 2016 roku zostały osiągnięte na poziomie 64%. Do końca 2016 roku w ramach działań M10 *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne* i M11 *Rolnictwo ekologiczne* wsparciem objęto powierzchnię 1 610 471 ha.

Wskaźnik *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazu* został zdefiniowany na poziomie 14,74%. Do końca 2016 r. wskaźnik ten został osiągnięty na poziomie 9,01%.

Wskaźnik *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej* został zdefiniowany na poziomie 14,37%. Do końca 2016 r. wskaźnik ten został osiągnięty na poziomie 8,72%.

Wskaźnik *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby* został zdefiniowany na poziomie 19,09%. Do końca 2016 r. wskaźnik ten został osiągnięty na poziomie 11,65%.

PRIORYTET 5. Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu (P5), w tym cel szczegółowy:

5E) *Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie*

Limit środków Priorytetu 5: środki EFRROW **191,5 mln** euro, środki ogółem **301,0 mln** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r. - łącznie z zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **64,2%**; środki wypłacone: **9,1%**

Wskaźnik celu *Procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla* realizowany jest przez wsparcie w ramach działania M08 *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów*. Do końca 2016 roku w ramach działania M08 wsparciem objęto powierzchnię 71 243 ha, co wpłynęło na realizację wskaźnika na poziomie 0,30% (wartość w Programie została zdefiniowana na poziomie 0,35%).

PRIORYTET 6. Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich (P6), w tym cele szczegółowe:

6A) *Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy*

6B) *Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich*

Limit środków Priorytetu 6: środki EFRROW **1,41 mld** euro, środki ogółem **2,21 mld** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r.: **28,2%**; środki wypłacone: **2,5%**

Realizacja celów Priorytetu 6:

Wskaźnik *Procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju* został zdefiniowany na poziomie 58,19%. Do końca okresu sprawozdawczego wskaźnik ten został osiągnięty na poziomie 72,38%.

Wskaźnik *Procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury* został zdefiniowany na poziomie 5,41% i do końca 2016 roku został osiągnięty na poziomie 0,10%.

Wskaźnik *Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER)* - zostały zrealizowane na poziomie 0%. W ramach działań stanowiących podstawę do obliczenia wartości tego wskaźnika nie zakończono realizacji żadnej operacji.

STAN REALIZACJI PROW 2014-2020 NA 31 GRUDNIA 2016 R.

Działanie / poddziałanie / typ operacji		Limit środków (zł)	Zawarte umowy / wydane decyzje *			Zrealizowane płatności			Limit środków (euro)
Kod	Nazwa		liczba	kwota (zł)	wykorzystanie limitu (zł)	liczba operacji	kwota (zł)	wykorzystanie limitu (euro)	
1	Transfer wiedzy i działalność informacyjna	256 933 124	0	0	0%	0	0	0%	57 999 757
2	Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw	332 244 799	0	0	0%	0	0	0%	75 000 519
3	Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych	123 926 171	739	31 918 269	25,76%	7 871	9 194 666	7,51%	28 003 300
3.1	Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości (Zobowiązania z PROW 2014-2020)		739	5 891 076		62	71 583		
	Zobowiązania 2007-2013			26 027 193		7 809	9 123 083		
3.2	Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych		0	0		0	0		
4	Inwestycje w środki trwałe	15 200 204 502	3 144	1 364 150 892	8,97%	71	22 585 271	0,15%	3 431 317 024
4.1	Modernizacja gospodarstw rolnych	11 074 633 377	2 827	711 696 237	6,43%	59	10 425 600	0,10%	2 499 997 963
	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000	273 198 378	0	0	0%	0	0	0%	61 671 455
	Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN	166 584 374	112	4 380 497	2,63%	0	0	0%	37 604 545
4.2	Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	3 070 071 956	159	249 486 504	8,13%	12	12 159 671	0,40%	693 052 019
4.3	Scalanie gruntów	615 716 417	46	398 587 654	64,74%	0	0	0%	138 991 042
5	Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof (...)	1 395 289 705	0	0	0%	0	0	0%	314 970 926
6	Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej	10 252 543 790	6 090	575 162 184	5,61%	1 874	149 920 000	1,48%	2 314 859 265
6.1	Premie dla młodych rolników	3 178 522 265	5 670	567 000 000	17,84%	1 874	149 920 000	4,78%	717 978 630
6.2	Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej	2 123 512 881	0	0	0%	0	0	0%	479 359 101
6.3	Restrukturyzacja małych gospodarstw	4 529 692 508	0	0	0%	0	0	0%	1 022 527 034
6.4	Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych	287 933 059	0	0	0%	0	0	0%	64 997 643
6.5	Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa	132 883 077	420	8 162 184	6,14%	0	0	0%	29 996 857
7	Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich	4 761 866 460	1 923	2 174 512 756	45,67%	40	18 658 009	0,39%	1 074 938 079
7.2	Budowa lub modernizacja dróg lokalnych		1 923	2 174 512 756		40	18 658 009		
	Gospodarka wodno-ściekowa		0	0		0	0		
7.4	Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej		0	0		0	0		
	Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów	0	0	0	0				

Działanie / poddziałanie / typ operacji		Limit środków (zł)	Zawarte umowy / wydane decyzje *			Zrealizowane płatności			Limit środków (euro)
Kod	Nazwa		liczba	kwota (zł)	wykorzystanie limitu (zł)	liczba operacji	kwota (zł)	wykorzystanie limitu (euro)	
7.6	Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego		0	0		0	0		
8	Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów	1 331 528 003	858	854 156 077	64,15%	24 061	119 318 064	9,09%	300 989 060
	Zobowiązania 2014-2020		806	19 967 220		810	8 576 602		
	Zobowiązania 2007-2013		52	434 915 788		14 285	57 902 372		
	Zobowiązania 2004-2006					8 966	52 839 090		
9	Tworzenie grup producentów i organizacji producentów	1 783 421 134	0	420 775 513	23,59%	700	117 650 623	6,69%	402 976 824
w tym:	Zobowiązania 2014-2020		0	0		0	0		
	Zobowiązania 2007-2013			420 775 513		700	117 650 623		
10	Działanie rolno - środowiskowo - klimatyczne	6 046 570 772	87 556	2 419 427 365	40,01%	85 805	911 755 235	15,20%	1 366 679 125
w tym:	Zobowiązania 2014-2020		12 903	847 751 810		13 102	171 778 524		
	Zobowiązania 2007-2013		74 653	1 571 675 555		72 703	739 976 711		
11	Rolnictwo ekologiczne	3 097 681 655	21 533	961 141 666	31,03%	21 686	344 070 399	11,20%	699 942 890
w tym:	Zobowiązania 2014-2020		3 873	377 676 929		4 070	76 092 589		
	Zobowiązania 2007-2013		17 660	583 464 737		17 616	267 977 810		
13	Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami	8 738 637 294	1 268 847	2 049 939 658	23,46%	1 259 181	2 035 251 911	23,70%	1 983 293 170
w tym:	Zobowiązania 2014-2020		1 268 090	2 046 200 819		1 258 410	2 033 033 419		
	Zobowiązania 2007-2013 (część kamp. 2014)		757	3 738 839		771	2 218 492		
16	Współpraca	256 926 164	0	0	0%	0	0	0%	57 998 186
19	Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER	3 253 177 008	640	593 691 671	18,25%	638	222 720 477	6,92%	734 980 355
19.1	Wsparcie przygotowawcze		299	37 180 000		299	37 156 680		
19.2	Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju		64	5 223 770		63	5 046 681		
19.3	Wdrażanie projektów współpracy		5	982 221		4	970 158		
19.4	Wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji		272	550 305 680		272	179 546 958		
20	Pomoc techniczna	922 650 039	0	0	0%	0	0	0%	208 277 848
	Renty strukturalne	2 495 979 937		1 268 205 000	50,81%	136 431	1 037 302 862	43,91%	559 985 100
RAZEM		60 249 580 558	1 391 330	12 713 081 051	21,10%	1 538 358	4 988 427 518	8,47%	13 612 211 428

* W przypadku działań wieloletnich 3.1, 8, 9, 10, 11 i Renty strukturalne - kwoty umów/decyzji odnoszą się do szacowanych wypłat dla beneficjentów, którzy podjęli zobowiązania w ramach PROW 2004-06, 2007-13 oraz 2014-20 i które mogą być finansowane w ramach budżetu PROW 2014-20.

DZIAŁANIA PODJĘTE W CELU ZAPEWNIENIA JAKOŚCI I SKUTECZNOŚCI WDRAŻANIA PROGRAMU

Prowadzenie działań dotyczących zapewnienia skutecznej realizacji Programu jest zadaniem instytucji zarządzającej (IZ). W ramach tych działań IZ w trakcie omawianego okresu sprawozdawczego prowadziła prace nad nowelizacją dwóch ustaw: *ustawy o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego* - nowelizacja z dnia 9 marca 2016 r. (Dz. U. poz. 337) oraz *ustawy o PROW* - nowelizacja z dnia 15 grudnia 2016 r. (Dz. U. 2017 poz. 5).

IZ prowadziła prace mające na celu uregulowanie w powszechnie obowiązujących przepisach zasady konkurencyjnego wyboru wykonawców zadań w ramach operacji realizowanych przez beneficjentów PROW 2014-2020 oraz kwestii zmniejszeń kwot pomocy stosowanych w przypadku naruszenia tej zasady oraz w przypadku naruszenia przepisów o zamówieniach publicznych, które to kwestie dotychczas regulowały postanowienia umów o przyznaniu pomocy zawierane z beneficjentami. Założono, że takie rozwiązanie pozwoli podmiotom ubiegającym się o przyznanie pomocy na zapoznanie się z obowiązującymi wymogami jeszcze przed zawarciem umowy oraz zmniejszy ryzyko stosowania tych zmniejszeń. Zmiany zostały wprowadzone w ramach nowelizacji ustawy o PROW oraz rozporządzenia (które weszło w życie już w 2017 r). W zmienionych przepisach przyjęto m.in., że kluczowe dla zapewnienia konkurencyjnego trybu wyboru wykonawców jest upublicznienie zapytania ofertowego, poprzez zamieszczenie go na stronie internetowej prowadzonej przez ARiMR.

W 2016 roku opublikowanych zostało łącznie 28 rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dotyczących Programu, w tym 8 rozporządzeń określających oraz 17 zmieniających szczegółowe zasady przyznawania pomocy i wypłat w ramach poszczególnych instrumentów Programu, a także 3 rozporządzenia horyzontalne: określające wysokości limitów środków dostępnych w ramach schematów pomocy technicznej PROW 2014-2020 (Dz. U. poz. 335), określające szczegółowe warunki i tryb przyznawania oraz wypłaty pomocy technicznej w ramach PROW 2014-2020 (Dz. U. poz. 1549), oraz zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości limitów środków dostępnych w poszczególnych województwach lub latach w ramach określonych działań lub poddziałań PROW 2014-2020 (Dz. U. poz. 1719).

Rozporządzeniem z dnia 9 września 2016 r. Minister Finansów udzielił ARiMR akredytacji jako agencji płatniczej (Dz.U. 2016 poz. 1439) w zakresie poddziałań 6.3 *Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw*, typ operacji *restrukturyzacja małych gospodarstw* i 6.5 *Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi*, typ operacji *płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa*.

W ramach zapewnienia skutecznej realizacji Programu IZ w okresie sprawozdawczym opracowała i przedstawiła szereg propozycji zmian Programu oraz kryteriów wyboru w ramach poszczególnych instrumentów wsparcia. Propozycje te były następnie opiniowane i zatwierdzane przez Komitet Monitorujący PROW 2014-2020.

W roku 2016 r. KM PROW 2014-2020 przyjął 40 uchwał w sprawie zmian PROW 2014-2020.

Najbardziej istotne, z punktu widzenia wdrażania oraz warunków dostępu do wsparcia, zmiany obejmują:

1) zmianę w działaniu M03 *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych*, poddziałaniu 3.1 – *Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości*, typie operacji - *Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości*. Zmiana dotyczy wydłużenia okresu pomocy z trzech do pięciu lat, w trakcie którego uczestnicy

poszczególnych systemów jakości będą mogli ubiegać się o refundację kosztów ponoszonych z tytułu uczestnictwa w wybranym systemie jakości;

2) zmianę w działaniu M04 *Inwestycje w środki trwałe* w poddziałaniu 4.2 – *Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój*, typ operacji *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych*. Zmiana polega na zwiększeniu maksymalnej wysokości pomocy w ramach poddziałania z 3 mln zł do 10 mln zł dla jednego beneficjenta;

3) zmianę w działaniu M10 *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne* w poddziałaniu 10.2 - *Wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie*, w pakiecie 7. *Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie*. Zmiana polega na zwiększeniu stawki dla koni z dotychczas obowiązującej 1500 zł/szt. dla wszystkich ras do 1900 zł/szt. dla koni małopolskich i wielkopolskich oraz 1700 zł/szt. dla koni pozostałych ras objętych wsparciem;

4) zmianę w działaniu M11 *Rolnictwo ekologiczne*. Zmiana dotyczy wprowadzenia możliwości objęcia wsparciem w ramach działania również nowo nasadzonych ekologicznych upraw sadowniczych;

5) zmianę tabel finansowych PROW 2014-2020. Zmiana dotyczy zwiększenia budżetu działania M20 *Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich* o kwotę 115 mln euro środków publicznych ogółem do łącznej kwoty 323 277 848 euro (co przełoży się między innymi na sprawne wdrożenie instrumentów finansowych w ramach PROW 2014-2020), a także zwiększenia budżetu działania M16 *Współpraca* o kwotę 10 mln euro środków publicznych ogółem do łącznej kwoty 67 980 255 euro. Kwoty zostały przesunięte ze środków zarezerwowanych na realizację zobowiązań podjętych w poprzednich okresach programowania na obsługę płatności w ramach działania *Renty strukturalne*;

6) wprowadzenie do Programu rozwiązań na rzecz działań wspierających ograniczenie skutków wystąpienia przypadków afrykańskiego pomoru świń (ASF) na terenie Polski w typie operacji *Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej* (poddziałanie 6.2) i w typie operacji *Restrukturyzacja małych gospodarstw* (poddziałanie 6.3) oraz w poddziałaniu 5.1 *Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof*.

Zmiany zostały zatwierdzone przez Komisję Europejską decyzjami wykonawczymi w grudniu 2016 r. i kwietniu 2017 r.

W roku 2016 zostały przyjęte kryteria wyboru dla 9 instrumentów wsparcia PROW 2014-2020 (w ramach działań M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna*, M02 *Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw*, M04 *Inwestycje w środki trwałe* - typ operacji *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000* oraz M07 *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* – wybrane typy operacji).

W ramach Komitetu w 2016 r. działały grupy robocze do spraw: efektywności PROW 2014-2020 (powołana w 2016 r.), do spraw ochrony środowiska i klimatu, a także do spraw rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

W listopadzie 2016 roku odbyło się roczne spotkanie przeglądowe PROW 2014-2020 z udziałem przedstawicieli Komisji Europejskiej oraz instytucji zarządzającej, podczas którego omówione zostały zmiany odstąpienia od wymogu owocowania w ramach rolnictwa ekologicznego oraz kwestie dotyczące zwiększenia budżetu pomocy technicznej. Uzgodniony został również harmonogram nowej delimitacji ONW oraz poruszono kwestie dotyczące

wdrażania rekomendacji z audytów przeprowadzonych w 2016 r. Podczas spotkania ustalono również możliwości dotyczące wdrażania instrumentów finansowych w Polsce oraz możliwość wprowadzenia nowego poddziałania 16.4. *Krótkie łańcuchy dostaw i rynki lokalne*. Dyskutowano również na temat szczegółowego badania przeprowadzonego w ramach analizy ryzyka ewentualnych nadużyć finansowych w ramach typu operacji *Premie dla młodych rolników*.

POSTĘPY W REALIZACJI PLANU EWALUACJI

Ze względu na początkowy etap wdrażania PROW 2014-2020 i brak wymiernych rezultatów realizacji Programu, prace z zakresu ewaluacji w 2016 roku dotyczyły badań z zakresu oceny wybranych elementów systemu instytucjonalnego PROW 2014-2020. Plan ewaluacji na 2016 rok został przygotowany przez komórkę organizacyjną odpowiedzialną za ewaluację programu oraz zatwierdzony przez Grupę Zarządzającą Ewaluacją PROW 2014-2020.

Zgodnie z przyjętym planem ewaluacji, w 2016 roku:

1. Zrealizowano badanie ewaluacyjne „Ocena systemu monitorowania i ewaluacji PROW 2014-2020”.

Badanie realizowane było w terminie wrzesień – grudzień 2016 roku przez konsorcjum WYG PSDB sp. z o.o. oraz Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Rynku Pracy „S-TO-S”

Celem badania było dokonanie kompleksowej oceny systemów monitoringu i ewaluacji PROW 2014-2020, w tym: ocena kompletności pytań ewaluacyjnych, oraz wskaźników monitorowania, pod kątem ich użyteczności w zakresie odpowiedzi na pytania ewaluacyjne; ocena użyteczności i efektywności systemu monitorowania i ewaluacji; ocena dostępności - na potrzeby ewaluacji - wewnętrznych i zewnętrznych źródeł danych.

2. Zlecono do realizacji badanie ewaluacyjne „Ocena systemów monitorowania i ewaluacji w strategiach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) przyjętych do realizacji przez Lokalne Grupy Działania w ramach podejścia Leader wdrażanego w PROW 2014-2020”.

Badanie realizowane w terminie listopad 2016 r. – maj 2017 r. przez firmę EGO s.c.

3. Przygotowano koncepcję badania oraz dokumentację niezbędną do wyboru Wykonawcy badania dotyczącego oceny efektów wdrażania PROW 2014-2020 w latach 2014-2020.

Badanie realizowane było w okresie luty – czerwiec 2017 r. Wykonawcą badania było konsorcjum w składzie Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB oraz Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa -PIB.

Ze względu na wczesny etap wdrażania Programu i brak wymiernych efektów realizacji Programu, ewaluacja skupiła się w głównej mierze na ocenie aktualności logiki interwencji oraz ocenie potencjalnych efektów realizacji PROW 2014-2020. Syntetyczne podsumowanie badania zawarto w rozdziale VII sprawozdania, w postaci usystematyzowanych odpowiedzi na wybrane pytania ewaluacyjne z załącznika nr V rozporządzenia KE nr 808/2014.

Wszystkie raporty z przeprowadzonych badań dostępne są na stronach internetowych MRiRW (<http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa/Program-Rozwoju-Obszarow-Wiejskich-2014-2020/Ewaluacja>)

DZIAŁANIA PODJĘTE W ZWIĄZKU Z UTWORZENIEM I FUNKCJONOWANIEM KRAJOWEJ SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH (KSOW)

W 2016 r. podjęto następujące działania mające na celu umożliwienie i usprawnienie realizacji zadań KSOW przez jednostki wchodzące w skład jej struktury organizacyjnej oraz poprawienie jej funkcjonowania.

W dniu 25 lutego 2016 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydał rozporządzenie określające wysokości limitów środków dostępnych w ramach schematów pomocy technicznej Programu (Dz. U. poz. 335). Rozporządzenie określa limit środków dostępnych m.in. w ramach Schematu II pomocy technicznej *Wsparcie funkcjonowania krajowej sieci obszarów wiejskich oraz realizacja działań informacyjno-promocyjnych PROW 2014–2020* w podziale na beneficjentów tego Schematu, a także ile procent środków z tego limitu poszczególni beneficjenci przeznaczają na wsparcie funkcjonowania swojej struktury organizacyjnej oraz realizację planu działania w podziale na operacje własne o charakterze informacyjno-promocyjnym w ramach planu komunikacyjnego, pozostałe operacje własne oraz operacje partnerów KSOW.

W kwietniu 2016 r. Grupa Robocza do spraw KSOW – organ pomocniczy Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie funkcjonowania KSOW – zaakceptowała dwuletni plan operacyjny na lata 2016-2017.

W dniu 20 września 2016 r. Minister RiRW wydał rozporządzenie określające warunki i tryb przyznawania pomocy i płatności pomocy technicznej w ramach Programu (Dz. U. poz. 1549). Rozporządzenie określa m.in. szczegółowe warunki i tryb przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na realizację zadań KSOW, katalog kosztów kwalifikowalnych i niekwalifikowalnych w ramach KSOW, warunki kwalifikowalności tych kosztów, wysokość zmniejszeń kwot pomocy technicznej, w tym wskaźniki procentowe przypisane do poszczególnych rodzajów niezgodności, w przypadku poniesienia kosztów kwalifikowalnych z naruszeniem przepisów dotyczących działań informacyjnych i reklamowych określonych w rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) nr 808/2014.

W dniu 15 grudnia 2016 r. Sejm uchwalił ustawę o zmianie ustawy o PROW (Dz. U. z 2017 r. poz. 5). Ustawa określa m.in. tryb opracowania i zmiany planu działania i dwuletniego planu operacyjnego oraz zasady i tryb wyboru operacji zgłoszonych przez partnerów KSOW.

W III kwartale 2016 r. trwały prace nad wydaniem przez Ministra RiRW nowego rozporządzenia w sprawie KSOW w związku ze zmianami wprowadzonymi w ustawie o PROW. Rozporządzenie zostało wydane już po zakończeniu okresu sprawozdawczego. Określa ono szczegółowy zakres zadań jednostki centralnej, jednostek regionalnych, Centrum Doradztwa Rolniczego i wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego w zakresie funkcjonowania KSOW; tryb opracowywania i zmiany oraz zakres planu działania i dwuletniego planu operacyjnego; a także szczegółowe warunki, kryteria i tryb wyboru operacji partnerów KSOW.

ROZPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O PROGRAMIE

Podczas realizacji działań objętych Planem Operacyjnym KSOW na lata 2016-2017 podmioty tworzące strukturę KSOW zapewniały upowszechnienie informacji o PROW 2014-2020 oraz o KSOW.

Zgodnie z załącznikiem nr 2 Strategii komunikacji PROW 2014-2020 celem działań informacyjno-promocyjnych przewidzianych do realizacji w 2016 r. było przede wszystkim:

- 1) zwiększenie poziomu wiedzy ogólnej i szczegółowej dotyczącej PROW 2014-2020, w tym zapewnienie informacji dotyczących warunków i trybu przyznawania pomocy, dla potencjalnych beneficjentów w zakresie praktycznej wiedzy i umiejętności o sposobie przygotowania wniosków, biznesplanów oraz dla beneficjentów w zakresie przygotowania wniosków o płatność;
- 2) zapewnienie prawidłowej realizacji operacji przez beneficjentów, zgodnej z wymogami określonymi w PROW 2014-2020.

Podstawową formą przekazywania informacji były konferencje, spotkania szkoleniowo-informacyjne, warsztaty, szkolenia i spotkania informacyjne. Zorganizowano ponad 1400 różnego rodzaju spotkań, podczas których dystrybuowano materiały informacyjne i promocyjne dotyczące Programu.

Utrzymywany był kontakt ze środkami masowego przekazu: radiem, prasą regionalną, lokalną oraz branżową – rolniczą, w szczególności emitowano audycje radiowe w krajowych i regionalnych rozgłośniach radiowych oraz programy telewizyjne w krajowych i regionalnych stacjach. Łącznie wyemitowano ponad 450 programów, audycji i spotów w telewizji, radiu i internecie.

Informacje dotyczące Programu udzielane były podczas międzynarodowych, ogólnopolskich, regionalnych lub lokalnych imprez o charakterze rolniczym, targów, imprez plenerowych, festynów wiejskich – w formie stoisk informacyjnych. Zorganizowanych zostało prawie 170 imprez o charakterze rolniczym.

Podmioty zaangażowane we wdrażanie Programu prezentowały też informacje o Programie na swoich stronach internetowych. Liczba odwiedzin stron internetowych podmiotów wdrażających wyniosła ponad 1,5 mln.

¹ *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006*